

УДК 327(73+519.5)

Погорєлова І.С., кандидат історичних наук, доцент кафедри політології МАУП, заступник директора з наукової роботи Українсько-Азербайджанського інституту соціальних наук і самоврядування МАУП.

АМЕРИКАНСЬКО-ПІВДЕННОКОРЕЙСЬКИЙ ПОЛІТИЧНИЙ СОЮЗ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ

Мета статті – проаналізувати американсько-південнокорейські відносини за період правління адміністрації Дж. Буша-молодшого (2001-2008) та дослідити можливі перспективи двостороннього альянсу.

Purpose of the article – to analyse the relations of American – South Korean at the times of the rule of administration of G.W. Bush (2001-2008) and to explore the possible prospects of bilateral alliance.

Азіатсько-Тихоокеанський регіон (АТР), до якого, зокрема, належать США, Японія, Північна і Південна Корея, Китай, Росія, є найбільшим стратегічним районом світу. В регіоні знаходяться держави, перед якими у США є союзні зобов'язання, зокрема, і Республіка Корея (РК), з якою підписаний Договір про взаємну оборону від 1953 р.; а також ті країни, які Вашингтон розглядає як своїх геополітичних суперників (Китай і Росію). Для США Південна Корея – це стратегічно важлива база поряд із Китаєм. Деякі футурологи вважають, що США в найближчі 50 років чекає відносно ослаблення через посилення Китаю, тому зміцнити свій вплив і запобігти домінуванню в регіоні недружніх сил є важливим завданням для США [1]. Ці фактори зумовлюють зацікавленість Вашингтона у збереженні стабільності на півострові та розвитку відносин з РК відповідно до своїх стратегічних інтересів. Зазначимо, що американо-південнокорейський союз є об'єктом дослідження зарубіжних вчених, проте в українській американістиці майже відсутні праці з обраної теми [2].

В АТР посилюється співпраця і взаємозалежність між державами в економічній і політичній сфері, водночас він залишається мілітаризованим регіоном світу. Більш як півстоліття у Південній Кореї знаходяться американські війська, мета яких –

стримування північнокорейської агресії. Загроза з Північної Кореї була одним із вагомих чинників, який зміцнював альянс. У складі американських військ більший відсоток складають сухопутні війська, що має важливе політичне значення. Звісно, економічно і політично сильна РК має переваги над Корейською Народною Демократичною Республікою (КНДР). Проте збройні сили Півночі кількісно перевищують південнокорейську армію, КНДР має ядерні програми; і Сеул знаходиться в зоні артилерійського вогню вірогідного супротивника. Чисельну перевагу Півночі Південь компенсує сучасними системами озброєння.

Існують різні погляди та оцінки щодо союзу між США та РК. Так, американський дослідник С. Харрісон вказує, що Договір про взаємну оборону створює атмосферу стабільності, яка сприяє зовнішній торгівлі, іноземним інвестиціям. Крім того, присутність американських військ є формою економічної субсидії РК, що дозволяє державі підтримувати вагомий оборонний потужність, ніж вона змогла б самотійно [3].

Альянс оцінював експерт із азіатських справ В. Ча, наголошуючи, що Південна Корея є 12-ю найпотужнішою економічною державою з найяскравішою демократією у Східній Азії [4]. Південнокорейський експерт Ю Джоу К зазначає, що це зразковий альянс в історії альянсів [Там

само]. Вірогідно, за допомогою союзу вдавалося запобігати військовому конфлікту на півострові, й забезпечувати безпеку регіону без присутності військ США було неможливо.

Отже, з одного боку, альянс можна оцінити як один з найуспішніших, що сприяв збереженню миру на півострові, забезпечив безпеку РК, допоміг досягнути їй економічного і демократичного розвитку. З іншого боку, американська військова присутність дозволяє США впливати на РК і породжує певні проблеми всередині країни: відношення до американської присутності в РК є подвійним. Особливо якщо враховувати, що в Південній Кореї присутність солдатів США помітніша, ніж в Японії, де більшість із них розквартирована далеко від столиці, на о. Окінава. У Сеулі, навпаки, американці розташовуються в центральній частині міста. Малоімовірно, що південнокорейці дійсно зацікавлені, щоб американці покинули Корею: американська присутність може в майбутньому нейтралізувати можливу загрозу з боку Китаю або Японії. Проте присутність іноземних військ не може не викликати певного роздратування. Для старшого покоління південнокорейців, які пам'ятають Корейську війну, американці залишаються визволителями. Молоде покоління зросло у період економічного успіху держави, воно не розділяє подяки старшого покоління за відновлення економіки Півдня, і більше засуджує Вашингтон, ніж Пхеньян, у створенні напруженості на півострові; молоді люди критикують американську політику і прагнуть до більшої самостійності.

Американські військові бази в містах Південної Кореї – це “бомби”, що можуть вибухнути і завдати шкоди відносинам США з РК, адже будь-який інцидент може перерости у проблему. Так, нещасний випадок (2002 р.), під час якого через американську машину розмінування загинули дві південнокорейські дівчини, а солдатів США було виправдано американським військовим трибуналом, призвів до сильної хвилі протесту в РК. Південнокорейські політики зажадали ревізії двосторонньої угоди *Sofa*, на підставі якого американські солдати, які скоїли злочин у момент несення служби, підлягають суду американського трибуналу. Таких демонстрацій проти військової присутності американців у Кореї не було давно. Зазначимо, що у 2000 р. на питання, чи необхідно американським силам залишатися на півострові, 70.6 % відповідалів відповіло “Так” і 26.85 % – “Ні”; коли таке опитування проводилося у 2002 р. – 57.7 % відповіло “Так” і 33.4 % – “Ні” [5, р. 177]. Професор Кім Сен-Хван відзначав, що багато громадян Півдня почали сумніватися у тому, що КНДР нападе на РК [5]. У січні 2001 р. угода *Sofa* була змінена: США погодилися передати Кореї юрисдикцію над американськими військовими, обвинуваченими у злочинах. Дослідник Е. Скоубелл вірно відзначає, що подальша присутність американських сил необхідна, хоча

розташування, розміри і склад сил залежатимуть від конкретних загроз і умов [6].

Адміністрація Дж. Буша-молодшого внесла корективи у свою військову політику і прийняла рішення про передислокацію, трансформацію збройних сил і створення нових військових баз за кордоном. Адже нові технології дозволяють вигравати війни меншою кількістю солдатів. Якщо війська мобільні, відпадає необхідність у їх довгостроковому базуванні за кордоном. Доцільніше передислокувати їх на тимчасові бази у разі потреби. Проте, з іншого боку, присутність сухопутних сил США є символом твердості намірів США у підтримці миру в регіоні.

Плани щодо зміни конфігурації військової присутності за кордоном почалися з їх реалізації стосовно американських військ, що знаходяться на Корейському півострові. Це пояснювалося і внутрішньою ситуацією у Південній Кореї. З приходом адміністрації Буша до влади РК і США знаходилися у процесі дисонансу. Це почалося з відмінностей щодо північнокорейської політики і поширилося на інші сфери, що призвело до напруги у відносинах між РК і США. Азіатський експерт Д. Канг говорить, що США не задоволені Південною Кореєю, а остання не задоволена США і тим, що вони не враховують південнокорейську позицію [7].

На зустрічі міністрів оборони США і РК у грудні 2002 р. було ініційовано створення “Політичної ініціативи щодо майбутнього альянсу” для перегляду американської військової присутності в Кореї. Так, Ч. Кім підкреслював, що необхідно реструктуризувати американський контингент у Південній Кореї з двох причин: через достатній військовий потенціал РК і соціальну напруженість, що викликана масштабами присутності військ США і районами їх розміщення [8]. 10 січня 2003 р. майбутній президент Південної Кореї Ро Му Хен припустив, що американські війська можуть бути виведені, і до цього необхідно підготуватися [9]. Не всі політики були згодні з ним. Так, колишній президент країни Кім Де Чжун, навпроти, підкреслював важливість присутності американських військ у РК, нагадуючи, що це перешкоджає вторгненню в країну [Там само].

Конкретні домовленості були досягнуті в Сеулі 4-5 червня 2003 р. Зокрема, було вирішено перенести штаб-квартиру 8-ї армії США з Сеула (з 7 тис. в місті залишиться 1 тис. військовослужбовців). Був розроблений план перебудови американських військ, США планували витратити 11 млрд дол. в 2004-2006 рр. на фінансування програм щодо зміцнення свого військового потенціалу в Південній Кореї [10]. 8 червня 2004 р. представники США і РК продовжили переговори в Сеулі з питання скорочення американських військ. Відповідно до нової домовленості до кінця 2004 р. країну мали покинути 5 тис. військовослужбовців. У їх число входили 3 тис. 600 солдатів, які вже були переведені до Іраку. Виведення інших 7,5 тис.

солдатів планували здійснити поступово у декілька етапів – по 2-3 тисячі. Таким чином, до 2008 р. на території РК мало залишитися близько 24 тис. американських солдатів [11].

Отже, військова політика адміністрації Дж. Буша передбачала істотне скорочення військової присутності за кордоном – при збереженні військово-політичного домінування за допомогою удосконалення технічної переваги. Так, у “Стратегії національної безпеки” 2002 р. наголошувалося, що зовнішня політика США повинна спиратися на три стовпи: неперевершену військову перевагу, концепцію превентивної війни, здатність діяти самостійно для захисту американських інтересів [12].

Найважливішим компонентом американської військової політики став Глобальний план перебазування, про який Дж. Буш оголосив 16 серпня 2004 р. Відповідно до плану, впродовж 10 років передбачається перемістити до 70 тис. американських військовослужбовців переважно із зарубіжних баз на територію США [13]. Проте, не дивлячись на скорочення, американська військова присутність не стане меншою, що буде забезпечено за рахунок гнучкості збройних сил, впровадження технологічних досягнень. Отже, політика США спрямована на збереження їх глобальної військової переваги в XXI ст. Зазначимо, що військовий бюджет США дорівнює сьогодні військовим витратам решти держав світу. Окрім цього, за останнє десятиліття військові витрати США зросли вдвічі (1995 р. – 272 млрд дол., 2006 р. – 536 млрд дол.), а у 2008 р. адміністрація Дж. Буша для потреб Пентагону планує отримати майже 625 млрд дол. [14].

Присутність американських сил за кордоном є одним із символів американських зобов'язань перед союзниками. Водночас у результаті змін у військовій політиці США звільнялися б частково від військово-політичних зобов'язань перед союзниками, що дозволило б США перекинути свої сили і витрати на нові виклики національній безпеці.

Зміни в американській політиці позначилися на відносинах між Вашингтоном і Сеулом. США надають велике значення збереженню і зміцненню військового союзу. В той же час Вашингтон прагне адаптувати Договір про взаємну оборону до сучасних умов. Зокрема, США вдалося вирішити питання про участь південнокорейських сил у миротворчих операціях в Іраку. Так, С. Харіссон зазначив, що рішучість президента РК підтримати американську авантюру в Іраку підкреслює його бажання уникнути розриву військового альянсу [3]. Лідери ж РК вказували, що відправлення підрозділів військових сил РК до Іраку є боргом Південної Кореї і знаходиться у сфері її інтересів, це крок, який дозволить укріпити союз.

Уже в “Чотириохлітній оборонній доповіді” (лютий 2006 р.) вказувалося, що для протидії

всім загрозам недостатньо військової міці і сил одних тільки США, і у зв'язку з цим проголошувалася необхідність взаємодії з союзниками США. У Стратегії національної безпеки (березень 2006 р.) наголошено, що регіональними пріоритетами США є, зокрема, зміцнення американсько-південнокорейського союзу [15].

У 2008 р. в РК був обраний новий президент Лі Мін Бак. Американці наголошували, що відмінністю між кандидатами у президенти була їх ступінь незалежності від США у зовнішній політиці і двосторонніх проблемах альянсу. Б. Клінгер, співробітник фонду Спадщини, вказував, що, не дивлячись на те, хто переможе, США повинні покращити взаємовідносини з РК. Дослідник рекомендує тісно працювати з РК щодо Північної Кореї, спільно оцінювати майбутнє альянсу, заохочувати незалежну південнокорейську військову функцію, здобувати сеульську поступливість щодо передислокації американських сил у Кореї [16]. С. Харрісон також наголошував, що США, як вірний союзник, повинні поважати право РК визначати її національні пріоритети, самій вибирати способи зменшення загрози з Півночі [3].

В інавгураційній промові Лі Мін Бака було вказано, що його адміністрація розвиватиме дружні зв'язки з США, зміцнюватиме союз і, водночас, укріплюватиме співпрацю з Японією, Китаєм, Росією [17]. Новою у політиці Сеула стала установка на тісну співпрацю з Вашингтоном. Лі Мін Бак підкреслив, що РК і США об'єднують єдині ціннісні орієнтації і загальні інтереси. Вже в березні 2008 р. у РК розпочалися спільні зі США щорічні військові маневри.

Президент РК почав свою зовнішньополітичну діяльність із візиту до США. Після переговорів Дж. Буш заявив, що США більше не скорочуватимуть чисельність своїх військ у Кореї. Нагадаємо, що в 2008 р. планувалося скорочення до 24 тис., і американські військові підтверджували, що воно відбудеться відповідно до раніше досягнутих угод. Так, у лютому 2008 р. головнокомандуючий контингентом військових сил США в РК генерал Б. Белл запропонував припинити скорочення американських солдатів у РК. Проте через деякий час це повідомлення стали спростовувати. Прес-секретар командування військового контингенту США в РК Ф. Чайлдресс заявив, що уряд США не робив ніяких пропозицій щодо зміни плану скорочення чисельності контингенту [18].

Отже, позиція США змінилася. Чому США прагнуть залишатися в Кореї? С. Харрісон вказує, що одна з причин полягає в тому, що США воліють продовжувати пильнувати за Китаєм, використовуючи секретні бази електронного спостереження в Кореї; військові підрозділи, розміщені в Кореї, можуть знадобитися у разі війни з Китаєм через Тайвань. Автор вказує на побоювання Пентагону стосовно того, що офіційне

закінчення Корейської війни посилять заклики у США і РК щодо відмови США від військово-політичного впливу на півострові. Проте необхідно пам'ятати, що військова присутність США реґулюється Договором про взаємну оборону, а, враховуючи розміри військових баз США в Кореї, на повне виведення військ необхідні роки, навіть якщо обидві сторони цього побажають [3]. Деякі дослідники, політики пояснюють такі зміни тим, що КНДР, як і раніше, є непередбачуваною, і присутність військ буде необхідною ще довгий час для забезпечення безпеки. Так, російський дослідник О. Воронцов також підкреслював, що навіть після того, як буде підписаний мирний договір, існує можливість внутрішньої нестабільності в Північній Кореї, викликані реформами і процесом перехідного режиму. Нестабільність у КНДР призводитиме до хвилі біженців, гуманітарного лиха, втрати контролю над військовими силами, внутрішнього конфлікту або комбінації цих сценаріїв. Адже досвід возз'єднання інших розділених країн показує, що це процес складний і непередбачений. Двосторонній альянс може допомогти у такій ситуації [19].

Важливе місце в ході переговорів зайняла північнокорейська тема. В цілому лідери заявили, що добиватимуться ядерного роззброєння Пхеньяну мирним шляхом, за допомогою переговорів. США і Південна Корея позначили “дорожню карту” розвитку їх відносин, що передбачає створення реґіонального союзу із забезпечення безпеки. Ця ідея припускає приєднання РК до американської системи протиракетної оборони.

Отже, лідери США і Південної Кореї домовилися зберегти поточну чисельність американських військ у РК. Разом з тим, як заявив Дж. Буш, американський військовий континґент буде перегрупований на південь від Сеула [20].

Після завершення візиту до США Президент РК відправився до Японії. В ході зустрічі, що відбулася 21 квітня 2008 р., лідери домовилися про відновлення переговорів із підготовки угоди про вільну торгівлю між країнами, регулярні візити. Можливо, йдеться про відродження відомого ще за часів холодної війни трикутника

Вашинґтон – Токіо – Сеул. Зазначимо, що три держави активізували між собою співпрацю в усіх напрямках та координують свої дії для досягнення спільного підходу у вирішенні реґіональних проблем.

Отже, стабільність в АТР є життєво важливим національним інтересом США. Подальша присутність американських сил є метою США у АТР, адже значне зменшення їх кількості або повне виведення поставить під загрозу вірність США питанням безпеки реґіону і балансу сил в ньому. Водночас, така присутність можлива й ефективна тільки за підтримки союзників у реґіоні. Тому одним із завдань для США є підтримка відносин, активний діалог і координація дій із їхніми союзниками.

Північна Корея з ядерними і ракетними програмами – складна проблема в АТР, що вимагає пильної уваги, і присутність американських військ у РК є виправданою. Р. Скалапіно, професор Каліфорнійського університету, вказував, що Тайвань і КНДР залишаються основними проблемами в реґіоні, які буде складно вирішити. Але, не дивлячись на це, ризик глобальних конфліктів у реґіоні можна вважати незначним [21]. У цій війні не може бути переможців, а ціна буде надвисокою для всіх сторін. Отже, напруга на півострові, швидше за все, з часом знижуватиметься, а коли Корея буде об'єднана, присутність американських сил у реґіоні, можливо, буде необхідна, але цілі зведуться до виконання союзницьких зобов'язань і реагування на надзвичайні ситуації.

Республіка Корея володітиме достатнім потенціалом, щоб успішно обороняти свою територію без допомоги США. Ця перспектива вимагає перегляду структури військ США в РК (їх скорочення, реорганізації й перебазування) не тільки для того, щоб американські сили гарантували безпеку, але й для того, щоб зберегти міцні союзницькі відносини. Завдання США полягає в тому, щоб скоротити свої сили, але при цьому не завдати збитків реґіональній безпеці й американським інтересам. Зробити це краще за ініціативою США і за їх графіком, ніж у результаті реакції на кризу і натиску з боку

ЛІТЕРАТУРА

1. Road Map for National Security: Imperative for Change, Phase 3 report, January 31, 2001 // www.nssg.gov; Global Trends 2015 // www.cia.gov/cia/publications/globaltrends2015/.
2. Cha V. Korea's Place in the Axis // Foreign Affairs, May/June 2002; Armacost M., Okimoto D. The Future of America's Alliances in Northeast Asia. – 2004. – 259 p.; Володин Д. Эволюция американско-южнокорейского военного альянса после холодной войны // США. Канада. Экономика – политика – культура. – 2003. – № 7. – С. 13-31.
3. Харрисон С. Но Му Хён выстраивает баланс национальных приоритетов и военного союза с США // Сеульский вестник – 2006. – № 102 // <http://vestnik.tripod.com>.
4. Prospects for U.S. Policy toward the Korean Peninsula in the Second Bush Administration. – 2005 // <http://www.csis.org/isp/peninsula/>.
5. Kyo Kim M.G. Security on the Korean Peninsula: Bush's Second Term // Strategic Insights. – 2005. – Vol. IV, Issue 2 // <http://www.ccc.nps.navy.mil/si/2005/Feb/kimfeb05.asp#author#author>.
6. Scobell A. The U.S. Army and the Asia Pacific // Strategic Studies Institute, the U.S. Army War College. – 2001.
7. Kang D. China's Rise and Implications for the Korean Peninsula: Why the US-ROK Alliance will Inevitably Change // http://aparc.stanford.edu/events/chinas_rise_and_implications_for_the_korean_peninsula_why_the_usrok_alliance_will_inevitably_change/.
8. Ким Ч. Преемственность и трансформация в США // http://world.lib.ru/k/kim_o_i/fr3.shtml.
9. Будущий президент ищет замену американским войскам // http://scripts.online.ru/cgi-bin/gogo.pl?compani_lenta_ru=www.lenta.ru.

10. Result of Second Meeting of “Future of the ROK-U.S. Alliance Policy Initiative” // <http://www.uspolicy.be/Issues/NorthKorea/rokus.060603.htm>.
11. США отложили вывод войск из Кореи // http://www.russianboston.com/common/arc/story.php?id_cat=24&id=147802.
12. The National Security Strategy of the United States of America, 2002 // <http://usinfo.state.gov>.
13. Bush Announces Global Posture Changes Over Next Decade http://www.defenselink.mil/news/Aug2004/n08162004_2004081601.html.
14. Ярьнич В. Динамика военного бюджета США. – Россия и Америка в XXI веке // <http://www.rusus.ru/?act=read&id=39>.
15. The National Security // <http://www.whitehouse.gov/nsc/nss/2006/>.
16. Klingner B. South Korea’s Mercurial Political Landscape <http://www.heritage.org/research/AsiaandthePacific/bg2068.cfm>.
17. Инаугурационная речь президента РК Ли Мён Бака // <http://www.infokorea.ru/articles/detail.php?ID=1491>.
18. Кирьянов О. Американские военные не могут определить, сколько войск нужно оставить на Корейском полуострове // <http://www.rg.ru/2008/02/06/usa-korea-anons.html>.
19. North Korea’s Military-First Policy. // www.brookings.edu/opinions/2006/0526northkorea_vorontsov.aspx.
20. Вашингтон и Сеул договорились сохранить численность американских войск в Южной Кореи // <http://www.rbc.ua/rus/newsline/2008/04/20/352031.shtml>.
21. Скалапино Р. Отношения США со странами Азии // <http://www.inosmi.ru/translation/208572.html>.